

NATEČAJ ZA NAJBOLJŠE ŠOLSKO GLASILO

ZPM in CIDM sta letos že drugič razpisala natečaj za najboljše šolsko glasilo. Poleg tega, da na njem nagradimo najboljše, je natečaj tudi priložnost, da se srečajo uredniški odbori, se med seboj spoznajo, izmenjajo izkušnje in se ob tem kaj novega naučijo. V sredo, 25. maja 1994 so člani uredniških odborov in njihovi mentorji na zaključni prireditvi lahko izmenjali svoje izkušnje tudi s športnim novinarjem Televizije Slovenija Igorjem E. Bergantom in si ogledali razstavo plakatov, ki so jo pripravili učenci OŠ Sostro.

Pa se vrnimo k našemu glavnemu namenu. Do predvidenega roka je na naš naslov prispelo osem glasil s petih osnovnih šol. Z OŠ Ketteja in Murna sta prišla Cajtnj in Iskrice, z OŠ Božidarja Jakca so nam poslali glasilo Out in Utrinki, (z OŠ Polje) (pa Barba-papo in nekaj Drobntin). Sonček je prišel iz Novih Fužin, učenci OŠ Jožeta Moškriča pa so svoje prispevke zbrali v Celici 306, kakor imenujejo svojo učilnico za slovenski jezik.

Glasila je pregledala in ocenila komisija in ugotovila, da so vsa zelo pestra in zanimiva, vsako pa ima tudi kaj svojega. Težko je bilo določiti najboljše. Denarne nagrade so prejeli uredniški odbori tehle časopisov: prvo nagrado obe glasili OŠ Božidarja

Jakca, druga nagrada je šla glasilu Cajtnj z OŠ Ketteja in Murna, barba-tretjo nagrado pa so si zaslužili Barba-papovci, skupina prijateljev, ki je žrtvovala ves konec tedna, se zaprla v sobo in ustvarila barbačasopis. Prav gotovo jim ni žal, nam pa tudi ne, da smo ga prebrali, saj po vsebini in obliki, ki sta zelo svobodni in neposredni, (od vseh glasil, ki smo jih preli, najbolj izstopa).

Nastajanje glasila je zelo zanimivo, saj ob delu ostane veliko trenutkov za zabavo in sprostitve. Zato smo v prvem delu prireditve dali besedo tistim, ki so o tem vedeli največ-uredniškimi odbori. Slišali smo veliko zanimivih zgodbic in koristnih nasvetov, skupaj pa smo rešili tudi vprašanje,

kako prepričati šolsko tajnico, da fotokopira več sto izvodov glasila. Uredniški odbori so v svoje delo vložili veliko truda, domislil in energije.

Novinarstvo zajema zelo veliko področij. Na eno smo se preizkusili učenci, preostanek popoldneva pa smo posvetili športnemu novinarstvu. Igor E. Bergant je delo novinarja ocenil kot zelo pestro in zanimivo, dokler v njem uživaš in veš, da lahko daš vanj samega sebe. Meni, da naj bi vsak to počel toliko časa, dokler mu ne bi novinarsko delo postalo nekakšen »hot dog brez hrenovke« (op. I. E. Bergant). Mladim, ki se želijo s tem poklicno ukvarjati, je natresel kar nekaj koristnih nasvetov. Ker je informacij v športnem uredništvu veliko, pa se mu je nekoliko zasmilil poštar, ki se vsakih pet minut pojavi na vratih s tremi kuvertami.

Igorjeve besede so prišle mlajšim novinarjem še kako prav, saj je bil drugi del prireditve spet tekmovalne narave. Uredniški odbori so morali pripraviti različne prispevke: poročilo z nogometne tekme, komentar boksa, prispevek o umetnostnem drsanju na OI v Lillehammerju, anketo o najbolj priljubljenih športnih novinarjih v Sloveniji in poročilo iz Planice.

Kljub rahli zmedenosti, saj izmed dvajsetih anketiranih za najbolj priljubljenega novinarja le en anketiranec ni izbral Berganta, je Igor prisodil zmago uredniškemu odboru glasila Sonček z OŠ Nove Fužine, za nagrado pa so dobili majice s CIDM-ovim znakom, ki jih bodo nosili tako reporterji iz Planice kot vedno nasmejani Franci Petek, ki smo ga imeli tokrat priložnost videti v pajkicah in z dolgimi lasmi.

Prireditve se je končala z družabnim srečanjem uredniških odborov v Športnem parku Kodeljevo. Zveza prijateljev mladine in Center interesnih dejavnosti mladih menita da različnih oblik srečanj med šolami ne gre prezreti, zato si želita, da bi bil v prihodnjem letu odziv šol še večji. Želita si, da bi na tej in drugih prireditvah sodelovale tudi tiste šole, ki so do zdaj le pasivno sprejemale vsako pobudo obeh institucij za polnejšo in bogatejšo mladost učencev, tistih, ki so v letošnjem šolskem letu s prav tolikšno zagnanostjo kot uredniški odbori sodelujočih šol ustvarjali svoja glasila in s prav takšnim žarom držali v rokah svoj še topli časopis, pa niso imeli možnosti, da bi se predstavili.

Urša Pondelek

USPEŠNA REKREACIJSKA SEZONA

V mesecu juniju v Športnem društvu POLJE končujemo vadbena sezono v različnih rekreativnih dejavnostih. Sezona 1993/94 je bila po številu udeležencev in rekreativnih dejavnosti našega društva najuspešnejša v nekaj zadnjih letih. Telovadnica v Športnem domu Polje je bila vse leto popolnoma zasedena kar precejšnje število krajanov pa smo morali zavrniti. Nadomestnih vadbenih prostorov – šolske telovadnice – namreč nismo mogli zagotoviti, saj je le-ta prav tako v celoti zasedena z izvenšolskimi dejavnostmi učencev in športnih klubov (nogomet, baseball, rokomet itd.). Telovadnica v Športnem domu Polje je resnično zasedena od jutra do jutra. V njej potekajo športne aktivnosti od osme ure zjutraj, ko jo zasedejo osnovnošolci, pa do polnoči, ko jo zapustijo zadnji rekreativci, tako da je ob nekaterih dnevih v njej športa tudi po 16 ur in več.

V društvu se trudimo, da bi naše programe naredili še privlačnejše za čim širši krog krajanov. V minuli vadbeni sezoni smo zato pripravili športno delavnico za predšolske otroke, ki je kljub naši neizkušenosti odlično uspela. Drugega semestra te športne vzgoje naših najmlajših se je udeležilo 40 otrok iz tega dela občine. V prihodnji sezoni bomo z delavnico nadaljevali, popestrili njeno vsebino in jo organizirali tudi v drugih okoljih, kjer bomo pridobili primerne vadbene prostore.

Organizirati nameravamo tudi druge športne dejavnosti za tiste mlade, ki še niso zanimivi za športne klube; otroci si namreč želijo več športa.

Vse mlade in manj mlade vabimo, da se nam pridružijo s svojimi idejami in športno zavzetostjo.

A. C.

UPOKOJENCI ŠTEPANJSKEGA NASELJA SO DELAVNI

Štepanjsko društvo upokojencev je v občini Moste najštevilnejše, saj je vanj vključenih okoli 700 članov. Po zaslugi dobrega vodstva društvo že nekaj let uspešno deluje, skrbi za svoje člane, za njihovo razvedrilo in težave.

Na zadnji seji meseca aprila so se IO DU pogovorili z dosedanjim predsednikom g. Leonom Kosičem, ki je bil zadnje čase precej bolehen, o nadaljnjem delu tamburaške, šahovske, ribiške, balinarske in planinske sekcije v ustanovitvenju ter komisiji za izlete.

Tamburaška sekcija oz. zbor »BERDA« je najbolj aktiven. Bil je že takorekoč po vseh domovih ostarelih občanov v ljubljanski regiji in tudi zunaj nje. Težava je v tem, da največkrat ne dobijo denarja za bencin. Lansko leto so večkrat nastopili v domu Španskih borcev, pa tudi na TV so snemali. Dotacije v lanskem letu so bili deležni od občinske kulturne zveze in sicer 50.000,00 tolarjev, 20.000,00 SIT jim je dal OZDUS, 10.000,00 DU Zadorv in KS Štepanjsko naselje 15.000,00 tolarjev. Naši tamburaši so torej dobili skupno 95.000,00 tolarjev dotacij. Če pomislimo, kako dragi so glasbeni oz. tamburaški instrumenti, je to le malo za vloženi trud in vzdrževanje instrumentov. Večino finančnih bremen je do zdaj nosilo društvo, v naprej pa tega več ne bo zmoglo.

Delavna je tudi šahovska sekcija. To dokazujejo priznanja na vseh ravneh.

Ribiška sekcija je v lanskem letu pripravila tekmovanje v Brestanici, udeležila pa se je tudi republiškega ribiškega tekmo-

nja v Mariboru, kjer je prejela plaketo.

Planinska sekcija se šele prav oblikuje in upamo, da bo resnično zaživela, saj posamezniki kažejo veliko zanimanje za to vrsto delovanja.

Seveda ne smemo pozabiti naših kolešark in kolešarjev, ki so prav tako zelo prizadevni.

Najbolj delavna je balinarska sekcija. V lanskem letu je naredila nad 2.200 prostovoljnih delovnih ur na balinišču. Obnovili so starejšo zidano baroko, in v njej uredili lične prostore za delovanje stare sekcije, pa tudi šahovske in drugih. Ne dobijo pa dovoljenja za priključitev vode in elektriko, pa čeprav je v zgradbi vsa napeljava.

V zgradbi sta poprej bili napeljani voda in elektrika, zdaj pa sveti birokracija občinskega organa, ki nas ne more razumeti in dati vsaj začasnega dovoljenja za delovanje oz. rekreacijo upokojencev.

Leon Kosič

POLETNE AKTIVNOSTI

KULTURNI TABOR

Deset dni bomo preživeli v planinskem domu na Čemšeniški planini, od 6. do 15. julija.

Cena: 15.000,00 SIT. Prijave zbiramo do 24. 6.

EKOLOŠKI TABOR

Od 27. 7. do 5. 8. se bomo nastanili v Domu pod Storžičem in se posvetili naravi. Prijave zbiramo do 10. julija, cena pa je 15.000,00 SIT.

IZLET NA TRIGLAV

Bo od 30. 6. do 3. 7. Prijave zbiramo do 27. 6., cena izleta pa je 5.000,00 SIT.

IZLETI

Vsak torek in četrtek bomo organizirali različne izlete. Na izlet se lahko prijavite teden dni pred nameravano udeležbo. Pri organizaciji izletov bomo upoštevali tudi vaše želje. PRIJAVE IN DODATNE INFORMACIJE DOBITE NA CIDMU, Proletarska 1, oz. na tel. št. 1401-244, int. 310, pri g. Golobu.

Da bodo CIDM-ove dejavnosti mladim čim bolj dostopne, smo se odločili, da bomo svoje delo izvajali tudi preko društev mladih. Do sedaj sta ustanovljena dve društvi in sicer Društvo mladih Polje in Društvo mladih Lipoglav. V ustanovitvenju je tudi društvo v Štepanjskem naselju, pričakujemo pa tudi pobude drugih bivanjsko zaključenih območij.

26. in 27. maja smo s pomočjo prostovoljcev izvedli čisto akcijo divjih odlagališč na Javorju, Vnjarjarju in Jančah. Po dveh napornih dnevih in lepega števila tovrnjakov z odpadki, nas čaka še veliko dela.

Bili smo tudi na šestih izletih, dvakrat na Ptuj, dveh izletih po Soški dolini, učenci so se krosa udeležili v Radencih, bili pa smo tudi v Koroskih planinah.

MOSTE, SELO, KODELJEVO...

Ta tri naselja, ki po svoji geografski legi in številnih drugih kazalcih npr. urbanizaciji naselja, gostoti prebivalstva, komunikacijah in drugem prav gotovo v občini Moste-Polje najbolj sodijo v mesto, so še po drugi svetovni vojni kazala vaški videz. Še posebej to velja za Moste. Danes mislimo, da so Moste tam, kjer je občinsko poslopje, Selo tam, kjer je del Fužin, le za Kodeljevo vemo, kje v resnici je. Misel, da je občinsko poslopje v Moste, nas je popolnoma zmedla, tako da ne vemo, da so Moste pravzaprav tam, kjer je nekdanja znana gostilna »Pri sedmici«, danes pa gostilna »Anžič«, to je nekako med Kajuhovo in Gasperšičevo cesto ter med Ljubljani in Letališko cesto. To je predel, ki je nosil in v geodetskih kartah mesta še danes nosi ime Moste. Selo je vpeto med Kajuhovo cesto in Ljubljano ter med dolensko železnico in železniško progo Ljubljana-Zidani most. Kodeljevo obsega desni breg Ljubljane vse od dolenske železnice do Grubarjevega prekopa in Štepanje vasi. Pojmi so se kaj lahko pomešali, saj so povojne gradnje te kraje popolnoma spremenile, tako da tudi njihovim starim poznavalcem ni več jasno, kje je včasih kaj bilo in kam je spadalo. Povojni naseljenji pa sploh več ne vejo, kjer so pravzaprav Moste in kje je Selo, le Kodeljevo je malo bolj razpoznavno. Dejansko so vsa ta naselja stara s staro geografsko oznako, le pojem Kodeljevo je novejši. Nastal je na podlagi Codellijevih graščinskih razprodaj po prvi svetovni vojni. Tako Moste kot Selo in Kodeljevo pa so bili šele leta 1935 vključeni v mestno občino, torej priključeni k tako imenovani »veliki Ljubljani«.

Moste, pa tudi Selo, se v starih zapiskih omenja šele v začetku 14. stoletja, dosti pozneje od nekaterih drugih okoliških krajev. Lastništvo nad njimi je v času deželnih glavarjev Španheimov (12. stol.) v glavnem pripadalo šentpeterski župniji, ustanovljeni leta 1163, kamor je v cerkvenem pogledu spadala večina okoliških vasi. Po ustanovitvi ljubljanske škofije leta 1461 je še istega leta ta ustanova tu dobila svoje posesti in jih ohranila vse do zemljiške odveze leta 1848. Po urbarju iz leta 1496 je imel tu svoje posesti ljubljanski vicedom v višini 2 hubi in pol, kar je zelo veliko in daje misliti, da so se tod razprostirala obsežna polja. V istem urbarju ob imenu Moste omenja svobodnjak-kosez, kar je gotovo velika posebnost tega kraja in tudi za tisti čas. Urbar iz leta 1517 znova potrjuje pripadanje več hub cervki vs. Petra in kaže na to, da so tega leta gotovo bile tu kakšne razprtije, ki so jih morali urediti tudi v urbarju.

Tudi meščanski »špital« je imel tu okoli leta 1539 svoje posesti, prav tako deželno glavarstvo, ki je vpisano v urbarjih iz let 1500 in 1592. Vsekakor je zanimivo, da je

v petnajstem stoletju imela tu svojo posest celo župnija Vodice. V 16. stoletju so kot tukajšnji zemljiški lastniki zapisani celo nekateri ljubljanski meščani, npr. Matko Videc, ni pa zaslediti ljubljanskega in okoliškega plemstva.

Ob zemljiški odvezi leta 1848 so zemljiške knjige kazale kaj razdrobljeno lastništvo. Tukaj je bila škofijska, kapiteljska, šentpeterska in komendska (nemški viteški red) posest, pa tudi posest ljubljanskih meščanov, zlasti v predelu današnjih močanskih tovarniških kompleksov, železnice in letališča. Tu so bili tudi obsežni gozdovi, boršti in gmajne ter travniki.

Upravno sta Moste in Selo po upravni razdelitvi leta 1817 spadala v občino Zalog. Moste so bile podobčina. Kasneje se je občina Zalog razdrobila, nastali sta občina Polje in pa samostojna občina Moste, ta pa je leta 1935 v celoti prešla v ljubljansko mestno občino.

Mesto in Selo sta se skozi čas dokaj različno razvijala. Ves srednji vek, pa tudi pozneje, na območju Moste ne zasledimo nikakršnih zgodovinskih znamenitosti, npr. gradov, dvorcev, cerkva, kapel. Mo-

ste so ostale kmečke vse do preloma stoletja, ko se je tu zaradi bližine železnice pojavila prva industrija. Leta 1906 je nastala znana kemična tovarna za predelavo boksa in aluminijске izdelke, leta 1921 Saturnus, leta 1940 Izolirka. Po drugi svetovni vojni je sledil nagel razvoj industrije s postavitvijo novih tovarn, toplarne, železniškega tovarnega kolodvora in urbanizacije, zlasti z gradnjo novega stanovanjskega naselja Fužine leta 1975. Ta nova urbanizacija je Moste kot prvotni pojem popolnoma izbrisala. V kraj so prišli dosejenci, zlasti z juga nekdanje Jugoslavije, ki so se le stežka vživeli v novo okolje. Tu je tudi največje strnjeno naselje prebivalcev iz Srbije v Sloveniji; (skoraj šest tisoč) jih je. Ta nasilna jugoslovanizacija je ustvarila napetosti, ki se bodo prav gotovo kazale ob političnih in gospodarskih nesoglasjih s sosedji ali s tistimi kraji, od koder to prebivalstvo izhaja.

Precej drugačen je bil razvoj Sela, vsaj v zadnjih dvesto letih. Zaradi ugodnega toka Ljubljane, ki je imela v tistih časih večji pomen, so tu v 18. stoletju jezuiti iz Trsta zgradili svoje letovišče, kot piše v kronikah tedanje dobe. Sam mislim, da je moralo biti poslopje postavljeno še v druge namene, saj velikost zgradbe gotovo ne upravičuje gradnje samo za letovišče. Znano je, da je tu v tem času že stal mlin, ki so ga potem kranjski deželni stanovni preuredili v tovarno suknja. Z njim so oskrbovali granicarje v vojni krajini.

Kmalu zatem je tovarna prešla v last družine Desselbrunner in zaposlovala tudi do 1000 delavcev. Postala je največja tovarna suknja v Avstriji. Finančno si je družina tako opomogla, da je kupila tudi sosednje jezuitsko graščino. Sukno pa so poleg dobav za vojsko, izvažali še na benečansko, bližnji vzhod in v balkanske dežele.

Napoleonove vojne so prizadele tudi to trgovino in tovarno skoraj uničile. Tako so leta 1817 na dražbi prodali tovarno in graš-

čino Antonu Maliču, ta pa je iz tovarne spet uredil mlin za mletje moka, ki jo je prodajal daleč naokoli, tudi v Trst. Vodne razmere za mlin niso bile ugodne, zato so jezove podrli in nastala je majhna tovarna salam, ki pa je bila pozneje preseljena na Vič. Leta 1887 je poslopje kupila Kristina Bernard in ga nato podarila konventu karmeličank. Te so tu zgradile samostan. Po zadnji vojni so le-tega podrli, saj je stal na dokaj neprimernem mestu za razvoj cest. Graščino pa je dal Anton Malič že leta 1820 v najem vojski. Ta jo je leta 1854 odkupil in v njej uredila žrebčarno. Tu je ostala do razpada Avstroogrške leta 1918, potem jo je prevzela vojska kraljevine Jugoslavije, od nje pa jo je leta 1937 odkupila mestna uprava in v njej uredila deško vzgojni zavod ali kakor so mu rekli, priložno delavnico. Po vojni je graščino prevzela vojska, leta 1969 pa so v njej za svoje potrebe uredila prostore podjetja.

V predelu Sel ob Ljubljani stoji nekdanja Mergenthalerjeva usnjarna, ki se je pozneje razvila v tovarno Teol.

Tudi Selo je popolnoma pozidano tako, da je izgubilo svojo nekdanjo podobo. Med zgradbami se tu in tam še najde nekaj starih hiš, ki pa so bolj ali manj slabo vzdrževane in kraju niso za zgled. Tu je bilo po vojni postavljen tudi občinsko poslopje, a občina se imenuje po nekdanji občini Moste, ne pa po kraju, v katerem stoji.

Kodeljevo je dosti manj prometno kot sta Selo in Moste. Tu so v glavnem zasebne hiše, ki imajo vse vrtove. Pozidavati so ga začeli po prvi svetovni vojni na parcelah, ki jih je začel razprodajati grof Codelli. Pravi razmah pa je Kodeljevo doživelo po vojni, saj je bilo graščinsko zemljišče nacionalizirano, ljudska oblast pa do novih gradenj širokogrudna. Tako je na tem območju zrastle velike naselje lepo urejenih zasebnih hiš.

Ime je dobilo Kodeljevo po lastnikih graščine, ki še danes stoji tu sredi parka. Graščino, ki se je prej imenovala Thurn, je leta 1701 kupil Peter Anton Codelli, ki je prišel iz Bergama. Rodbina si je z ženitvami in trgovanjem pridobila izredno bogastvo. Velika posestva in gozdove je imela okoli Besnice in Štange, pa tudi v vaseh na desnem bregu Ljubljane. Ce-

sta na Urh se je nekdanje imenovala Codellijeva cesta. Ta plemiška rodbina ima velike zasluge tudi za slovensko kulturo, saj so bili mecen številnih kulturnih projektov. Poleg graščine so tu leta 1734 zgradili kapelo, ki jo je poslal mojster Franc Jelovšek. V njej so še zdaj občasne razstave in prireditve. Leta 1945 je družina zbežala pred partizani v Avstrijo, tu pa je bila nekaj časa partijska šola, nato pa internat. Zdjaj domuje v njej več podjetij. Oglasili pa so se tudi dediči, saj na Dunaju še živi hčerka zadnjega grofa, Roberta, grofica Livija, ki je bila tu rojena l. 1926 in je lansko leto tudi obiskala kraj svojega rojstva.

Vsi ti kraji, ki jih opisujem v zadnjem delu svojega podlistka, so se v občini v zadnjih štiridesetih letih najbolj spremenili. Izgubili so nekdanjo podobo slabo naseljenega ljubljanskega predela in se spremenili v visoko urbano mestno naselje, ki živi življenje mesta in podeželje vidi le občasno. Občani se srečujejo, a se ne poznajo, so tuji, zaprti drug pred drugim. Ni več tistih medčloveških odnosov, kakršni so bili včasih. Mesto je spremenilo ljudi, postali so bolj trdi, nedostopni. Čas podeželske idile Most, Sela in Kodeljevega je za vselej minil...

Ob koncu podlistka se zahvaljujem številnim znancem in prijateljem ali samo naključnim sopotnikom, ki so me ob branju dobrohotno opozarjali, mi svetovali in pomagali pri opisu krajev, ki sem jih predstavljal. Da je imel podlistek resnično velik odmev, pove dejstvo, da so me ljudje ob neštetihih približnostih spraševali za opise krajev, mi pisali in po telefonu spraševali o dogodkih, ki jih opisujem. Ob tem sem spoznal številne ljudi, ki so posredno ali neposredno povezani z dogodki, ki jih opisujem. Vsem tem lahko povem, da bom podlistek strnil v knjigo, ki že nastaja, z vsemi pripombami in spremembami, ki so nastale v času pisanja.

Kot vir za podlistek sem uporabljal tako občinske kot krajevne kronike, časopis NsK, kronike župnij in posameznikov, Kroniko slovenskih mest, zgodovinske knjige in sploh vse, kar sem si na tem področju pridobil v zadnjih dvajsetih letih. Vsem, ki so mi pri tem svetovali in mi prisluhnili, najlepša hvala.

EDVARD SVETEK